

Ο κριτικώτατος Διόδωρος εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἱστορίας του μὲ πολλὴν ἱστορικὴν ἀκριβείαν περιγράφει ἐν συντόμῳ πλατυτάτῃ ὕλην, καὶ ἐπιμαρτυρεῖ τὰ λεγόμενα ἡμῶν ἐν περισσοτέρῳ ἐκτάξει ἐπὶ προκειμένου θέματος.

Ἢ μᾶς λέγει ἡ ἱστορία ὅτι διεπράχθησαν κατὰ τὴν Ἄρετας (6) καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. Κατὰ τὴν πρῶτην ναυμαχίαν οἱ Πέρσαι καταρροήσαντες τὸ δόλιον στρατιᾶ καὶ τοὺς περιεκύκλωσαν (7). οἱ δὲ Ἕλληνες ἐν παρατάξει ἠήχθησαν τὸ πρῶτον εἰς τὸ μέγεθος πρύμνας συνάγοντες (καθ' ὃν τρόπον κατὰ γῆν ὁμοίως συνασπίζονται ἐν τετραγώνῳ οἱ πολεμισταί). Κατόπιν δὲ φερόμενοι μεγάλῃ δυνάμει κατὰ τὴν πρῶτην καὶ μὴ δευτέραν πλοῦν πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἐπὶ τὴν πλάκην καὶ ἀνδρείως ἐμάχοντο· ὁ συναγωνισμὸς τῶν τριηράρων ἐπέτυχε, καὶ ἀπέκρουσαν μὲν τοὺς πολεμίους, ἠχμαλώτισαν δὲ καὶ οὐχὶ ὀλίγας ἐπιπέλαγας ναῦς· ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ δὲν ἐδυσχέρησαν νᾶσαι ἐπὶ τῇ μεγάλῃ στόλῳ, ἔχοντα ὅχι ὀλίγους ἐπιπέλαγους ἐκατέρωθεν τῆς πρὸς βορρᾶν παρατάξεως· εὐθυσίαι· διὰ τὴν διαπλῆξιν καὶ νᾶ συστρέφεται ἐπὶ τὴν δευτέραν ἡμέραν ἐπῆλθε χειμῶν, ὁμοίως ἀπρακτοί· τὴν δὲ τρίτην οἱ στρατηγοὶ καὶ

ναύαρχοι τῶν βαρβάρων εἰδενόπαθον ἔχοντες τὸσον ὀλιγάριθμον ἐχθρὸν ἀπέναντι αὐτῶν, καὶ ἐπεχείρησαν αὐτοὶ πρῶτοι τὴν ἐμβολήν, ὡς ἐκ βαθυτάτου δὲ κέντρου προχωροῦντες, εἶχον ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην ἐκτασιν πρὸς ἀντιπαρατάξιν· εἰς τὴν δευτέραν ταύτην συμπλοκὴν ἐμεθοδεύθησαν ἴδιον ἀληθῶς στρατήγημα, καθ' ὃ, ὡς μᾶς λέγει ὁ Ἡρόδοτος (8) οἱ Πέρσαι εἰς σχῆμα μηνοειδὲς κατὰ στίχους φερόμενοι, ὤρμησαν πρῶτοι κατὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον παρατεταγμένων διὰ τὰ τοὺς περιλάθωσιν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπὶ ἀνέπλεον καὶ συνέμισγον ἐν κανονικῇ παρατάξει· ἀλλ' εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον παραπλήσιοι ἀλλήλοισι ἐγένοντο· διότι ἂν καὶ ἐκ τοῦ πλήθους συνεκρούετο ὁ στρατὸς καὶ περιέπιπτον ταρασσόμενοι πρὸς ἀλλήλους αἱ τριήρεις τῶν Περσῶν, οὐδὲν ἤττον ὅμως ἀντείχον καὶ δὲν ὑπεχώρησαν· διεφθάρησαν μὲν πλοῖα βαρβαρικά πολλὰ, καὶ ἄνδρες ἐπεσον ἄπειροι κατὰ τὴν πεισματώδη ταύτην ναυμαχίαν, ὅχι ὀλίγοι ὅμως· καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐφρονεύθησαν, καὶ τοῦ στόλου τοῦ μέγα μέρος κατεκεραίβη. Τέλος πάντων κατ' ἀλήθειαν οἱ Ἕλληνες ναυμαχίησαντες εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον ἂν δὲν ἠττήθησαν, ὑπέστησαν ὅμως σημαντικὴν θλάσθην, καὶ τοῦτου ἕνεκεν ἐφαίνοντο ἀποδεῖλαι ὄντες εἰς τὰς κατὰ θάλασσαν συμπλοκάς, ὡς τοῦτο διηγήθηται μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος λέγων « Οὐραν. 8. §. 18. οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς » διακριθέντες ἐκ τῆς ναυμαχίας ἀπῆλλόχθησαν, τῶν » μὲν νεκρῶν καὶ τῶν ναυηγίων ἐπεκράτεον, τρηχέως » δὲ περιφεθέντες, καὶ οὐκ ἤμιστα Ἀθηναῖοι, τῶν αἰ » ἡμίσει τῶν νεῶν τετρωμέναι ἔσαν, δρηστημὸν δὲ » ἐβουλεύοντο ἔσω εἰς τὴν Ἑλλάδα. »

ἐπὶ φιλῶ δόματι. Β'. ὅτι κατὰ τὰ πρῶτα συμβούλια ἐκ προομιῶν ὑπερίσχυεν ἡ γῶμη καὶ κατὰ τὰ σχέδια αὐτοῦ ἐγένοντο αἱ πρῶται συμπλοκαὶ μακρὰν τῆς πατρίδος καὶ ἐν ἡμίσει. « Τούτων δὲ (τῶν Ἑλλήνων) ναύαρχος ἦν Εὐρυβιάδης ὁ Σπυριάτης· διόκει δὲ τὰ τοῦ Θεμιστοκλέους ὁ Ἀθηναῖος· οὗτος γὰρ διὰ τὴν ναυμαχίαν καὶ στρατηγίαν μεγάλως ἀποδοχῆς ἐτύχων, οὐ μόνον ἐν τοῖς κατὰ τὸ ναυτικὸν Ἕλλησιν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶ τῶ Εὐρυβιάδῃ καὶ πάντες τούτω ὑποχέοντες προθύμως ὑπήκουον. Πρωτεθεῖσθαι δὲ ἐπὶ τῆς ναυμαχίας· ἐν τοῖς τῶν νεῶν ἡγεμόσι περὶ τῆς ναυμαχίας, εἰ μὲν ἄλλοι πάντες τὴν ἡσυχίαν ἔκριναν καὶ τὸν ἐπίπλου τῶν πολεμίων ἀναδεχέσθαι τῶν δὲ Θεμιστοκλέους τὴν ἐναντίαν ἀπεκρίνατο ἡσυχίαν, διδάσκων ὅτι αἰεὶ τῷ στόλῳ συμπερὶ συνασπίζονται πλεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· οὕτω γὰρ τῶν πλεονεκτῆσιν ἀθρόασι ταῖς ναυσὶν ἐπιπέλαγους τῶν δὲ τὴν ταραχὴν διεσπασμένην ἔχουσι τὴν ἡσυχίαν, ὡς ἂν ἐκ πολλῶν καὶ διεσπαστῶν λιμένων ἐκείνοι· τέλος δὲ κατὰ τὴν Θεμιστοκλέους κρίσιν Ἕλληνες παντὶ τῷ στόλῳ τοῖς πολεμίους ἐπέπεσαν. »

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐν Ἀρτεμισίῳ ναυμαχίας ταύτης κατ' ἐμὴν κρίσιν ἐφόβισε τὸν μέγαν Θεμιστοκλέα καὶ δὲν τὸν ἄριον νᾶ κοιμηθῆ. Οἱ πρῶτοι, λέγω, οὗτοι εὐδαίμοι ἀγῶνες τὸν ἔπεισαν ὅτι τὸ διακινδυνεύειν εἰς παρατάξιν τελείαν καὶ κανονικὴν κατὰ τῶν βαρβάρων, ἤτο λίαν ἐπικίνδυνον θαλάσσιον στρατήγημα, ἀφοῦ δις δοκιμάσας ἀπέτυχε, καὶ διεφθάρησαν ὅχι ὀλίγα πλοῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου· τὸν ἐφόβισαν προτίει καὶ οἱ μετὰ τῶν Περσῶν συμμαχοῦντες καὶ συναγωνιζόμενοι ἄπειροι Ἴωνες, ἐπίτοι ἔμπεροι ὡς οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὰς κατὰ θάλασσαν μάχας, καὶ διὰ τοῦτο τὰ πάντα μηχανᾶται ἔκως δυνηθῆ ν' ἀποστάσῃ τῶν Περσῶν τοὺς μηδίζοντας Ἕλληνας· (9) ἐπομένως ἀλλασσε

Ἡρόδοτος ἐν Πολυμνία βιβλ. 7. §. 193 ἐκ ληψίαις. « Ἔστι δὲ χώρος ἐν τῷ κόλῳ τούτῳ Μαρνητίης ἔθα λέγεται τὸν ἡρακλίω κατα τὴν ἡλίαν κ. τ. λ. Ἐπὶ τούτου δὲ τῷ χώρῳ οὐνομαζομένην Ἀρέται ἐν τούτῳ ὄν ὄρμον οἱ Ξερόξεω ἐγένοντο » καὶ Πλούτ. ἐν Θεμ. κεφ. 8. ἐστὶ δὲ τῆς ἡσυχίας τὸ Ἀρτεμίσιον ὑπὲρ τὴν Ἑστιάϊαν αἰγιαλὸς βορρᾶν ἀναπεταμένος κ. τ. λ. Ὁ αὐτὸς ἐν Οὐραν. βιβλ. 8. §. 9. 10.

(8) Ἡρόδοτος ἐν Οὐρανία Βιβλ. 8 §. 15 16. ἐκ Λειψίας.

(9) Πλούταρχος Θεμιστ. §. 9 καὶ Ἡρόδοτος ἐν Οὐραν. Βιβλ. 9 §. 14. « Νόψ δὲ λαβὼν ὁ Θεμιστοκλέης, ὡς εἰ ἀποβῆσθαι ἀπὸ τοῦ βαρβαρικοῦ τόπου, » τὴν Ἰωνικὴν καὶ τὸ Καρικὸν φῶλον, εἶσι τε εἶησαν » τῶν λοιπῶν κατόπερθε γενέσθαι, ἐλαυνόντων τῶν » Εὐβοέων πρόβατα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ταύτην σὺλ- » λέξας τοὺς στρατηγούς· ἔλεγε σπρὶ ὡς δοκεῖ κτλ. » δ αὐτὸς ἐν §. 22. « Ἀθηναῖοι δὲ νέας τῆς ἄριστα » πλωούσας ἐπιλεξάμενος Θεμιστοκλέης, ἐπεροῦετο » περὶ τὰ πότιμα ὕδατα, ἐντάμων ἐν τοῖσι λίθοισι